

**KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR**

**TUDOMÁNYOS MUNKÁSSÁGOT
ÖSSZEFOGLALÓ HABILITÁCIÓS TÉZISEK**

DR. BOÓC ÁDÁM, PHD.

Budapest, 2018.

1. Bevezetés

Jelen Habilitációs Tézisekben (a továbbiakban: Tézisek) a Károli Gáspár Református Egyetem Habilitációs Szabályzata (a továbbiakban: Szabályzat) 17. § (3) bekezdésének e) pontja alapján kívánom bemutatni tudományos munkásságomat a PhD – fokozat megszerzését követő időszakban, illetve a Szabályzat ugyanezen pontja alapján itt kívánom részletesen leírni a tudományos szakmai közéletben végzett tevékenységemet. A Tézisekhez mellékletként csatolom publikációs és hivatkozási jegyzékemet. A Tézisekben a kutatásaimhoz kapcsolódó, Magyarországon, illetve külföldön megtartott tudományos előadásaimról is számot adok.

PhD fokozatomat 2008-ban szereztem meg a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karán *A választottbíró megválasztása és kizárása a kereskedelmi választottbíróági eljárásban. Jogösszehasonlító elemzés* című értekezésemmel, mely 2009-ben könyvként a HVG Orac Kiadó gondozásában megjelent.

Tudományos kutatásomat az azóta eltelt időszakban két fő irány határozta meg: (i) további kutatómunka végzése a kereskedelmi választottbíráskodás területén, mely jelen Tézisek alapját képezi, (ii) Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez kapcsolódó egyéb kutatások, a gazdasági joggal összefüggő további kutatások. Ennek megfelelően először a kereskedelmi választottbíráskodással kapcsolatos további kutatásaimat mutatom be, majd kitérek egyéb kutatásaimra, a tudományos-szakmai közéletben végzett tevékenység bemutatása mellett.

2. A választottbíróági ítélet érvénytelenítése a választottbíróági eljárásban

2.1 *A kutatási téma tárgyában megjelent publikációk és megtartott előadások*

A választottbíróági jog területén a PhD – fokozat megszerzését követő időben kutatásaim fókuszában a választottbíróági ítéletek érvénytelenítésével összefüggő kérdések álltak.

Kutatásaimról összefoglalóan *A választottbíróági ítéletek érvénytelenítése. Jogösszehasonlító elemzés és az új magyar szabályozás bemutatása* címmel 2018 januárjában jelenik meg monográfiám a Patrocínium kiadó gondozásában.

A témával kapcsolatban a PhD – fokozat megjelenését követő időszakban és a jelzett monográfia megjelenése előtt az alábbi tudományos közleményeim jelentek meg:

- *Gondolatok a választottbíró függetlenségéről, pártatlanságáról.* In: Jogi Tájékoztató Füzetek, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2009. 198 – 204. o.
- *Észrevételek a közrend (ordre public) fogalmához a svájci választottbíróági jogban.* In: *Prudentia Iuris Gentium Potestate. Ünnepi tanulmánykötet Lamm Vanda tiszteletére.* (szerk.: NÓTÁRI T. — TÖRÖK G.) Budapest, 2010. 31 – 42. o

- *A választottbírói ítéletek érvénytelenítése a közrendre (public policy) hivatkozással az Amerikai Egyesült Államokban.* In: Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára. (szerk.: NÓTÁRI T.) Szeged, 2010. 33 – 47. o.
- *Észrevételek az arbiterről.* Állam- és Jogtudomány 51 (2010) 251 – 262. o.
- *A nemzetközi választottbírói klauzulák az új IBA irányelvek tükrében.* In: *Európai jogi kultúra. Megújulás és hagyomány a magyar civilisztikában.* (A Magánjogot Oktatók Egyesülete és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara által 2011. június 17-18. napjára szervezett tudományos konferencián elhangzott előadások szerkesztett változata.) (szerk.: FUGLINSZKY Á. – KLÁRA A.) Budapest, 2012. 457 – 472. o.
- *A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 2012. évi LXV. törvény rövid bemutatása Jogi Iránytű.* http://www.mta-ius.hu/iranytu/8_booc_adam.pdf
- *Observations on the Definitions of Public Policy (Ordre Public) in Swiss Arbitration Law.* Acta Juridica Hungarica, 53, No. 3. (2012) 181 – 192. o.
- *A Short Introduction to Act No. LXV of 2012, from Act No. LXXI of 1994, Regarding arbitration, as well as Modifications from Act No. IV of 1959 of the Civil Code.* <http://www.interlegal.net/content/hungary-short-introduction-act-no-lxv-2012-act-no-lxxi-1994-regarding-arbitration-well>
- *Kecskés László — Lukács Józsefné (szerk.): Választottbírók könyve.* Könyvismertetés. Magyar Jog 59 (2012). 639 – 640. o.
- *Remarks on the Recent Changes of Law of Arbitration in Spain. Il me semblait que j'étais moi-même ce dont parlait l'ouvrage. Liber Amicorum Endre Ferenczy.* (szerk.: BOÓC Á. — FEKETE B.) Budapest, 2012. 36 – 44. o.

A kutatási témával kapcsolatban a PhD – fokozat megjelenését követő időszakban és a jelzett monográfia megjelenése előtt az alábbi tudományos előadásokat tartottam:

- 2009. 01. 22.: *Gondolatok a választottbíró függetlenségéről és pártatlanságáról.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2009. 02. 20.: *Észrevételek az arbiterről.* Magyarországi és Határontúli Magyar Római Jogászok V. Országos Találkozója (Budapest);
- 2009. 12. 04.: *Nemzetközi választottbírói klauzulák – Gondolatok a választottbíró függetlenségéről és pártatlanságáról.* Jogi Fórum Konferencia, (Budapest);
- 2011. 06. 17.: *A nemzetközi választottbírói klauzulák az új IBA irányelvek tükrében.* MOE Konferencia (Budapest);
- 2012. 05. 18.: *Nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás – A választottbíró megválasztása és kizárása.* Kereskedelmi Jogot Oktatók Találkozója (Budapest);
- 2012. 06. 08.: *The IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration – Gondolatok az első évek gyakorlata alapján.* MOE Konferencia (Budapest);
- 2013. 02. 25.: *A Brief Introduction to Hungarian Arbitration Law.* Erasmus Mobility Program; Reykjavik University, School of Law (Reykjavik, Izland).
- 2013. 02. 28.: *Introduction to the System of the ICC Arbitration.* Erasmus Mobility Program; Reykjavik University, School of Law (Reykjavik, Izland);
- 2014. 06. 27.: *A polgári jogi felelősség új szabályai és a választottbíráskodás.* MOE Konferencia (Budapest);

- 2014. 09. 25.: *A Brief Introduction to Hungarian Arbitration Law*. Erasmus Mobility Program; Masaryk University, Faculty of Law (Brno, Csehország);
- 2016. 10. 23.: *A Brief Introduction to Hungarian Arbitration Law*. Interlegal Meeting, Barcelona (Barcelona, Spanyolország);
- 2017. 05. 12.: *Independence and Impartiality of Arbitrator*. Interlegal Meeting (Montreal, Kanada);
- 2017. 10. 27.: *A választottbírói ítéletek érvénytelenítése az új Vbt. alapján*. Negyvenedik Jogász Vándorgyűlés (Szeged);
- 2017. 12. 14.: *A választottbírói ítéletek érvénytelenítése néhány külföldi állam jogrendszerében*. MKIK Jogi Szekció (Budapest)

2.2 *A választottbírói ítéletek érvénytelenítésének főbb kérdései.*

Köztudomású tény, hogy a választottbírói vitarendezés egyik legfontosabb előnye a gyorsaság, illetőleg az eljárás egyfokú jellege, a fellebbezés kizártsága, melynek eredményeképpen a meghozott választottbírói ítélet érvénytelenítése kezdeményezhető csupán, és az is csak kifejezetten speciális feltételek fennállása esetén. A választottbírói ítélet ugyanakkor számos esetben a pervesztes fél számára igencsak jelentős hátránnyal jár, melyből következőleg a pervesztes fél vélhetőleg minden lehetőséget meg kíván ragadni annak érdekében, hogy a választottbírói ítélet érvénytelenítését kezdeményezze.

A választottbírói ítéletek érvénytelenítése tehát egyfajta utolsó lehetséges lépésként, „*utolsó mentsvárként*” is értékelhető, mellyel az ítélettel elégedetlen fél jogorvoslatot kíván magának szerezni. A választottbírói ítéletek érvénytelenítésének egyik, de egyáltalán nem kizárólagos módja az ítéletnek a közrendbe ütközés címén történő megtámadása lehet. Ennek megfelelően a habilitációs értekezésben – bár hangsúlyos szerepet kap – de messzemenően nem csupán a közrendbe ütközéssel mint érvénytelenítési okkal foglalkozunk, hanem valamennyi érvénytelenítési okról mint szabályról a kiválasztott jogrendszerekben panorámaképet nyújtani, míg jelenlegi gyakorlatukról pillanatfelvételt készíteni kívánunk.

Az értekezésben elsőként a római jogi előzményekkel foglalkozunk, annak érdekében, hogy egyfelől láttassuk a választottbírói jog római jogba történő beágyazottságát, másfelől pedig azért, mert a római jogi előzmények vázlatos – nyilvánvalóan a választottbírói eljárás egészére ki nem terjedő – ismertetése hozzásegíthet ahhoz, hogy jobban érthető legyen a választottbírói eljárás jellege, az eljárás egészének íve és azon összefüggés, amely a választottbírói eljárás, az annak eredményeként létrejövő ítélet és az érvénytelenítési per között fennáll.

Ezt követően az érvénytelenítés témakörében megkerülhetetlennek tekinthető New York-i Egyezmény (A választottbírói határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt Egyezmény), illetve a fentiekben hivatkozott Mintatörvény rövid bemutatására kerül sor, azzal, hogy azok gyakorlati alkalmazását – illetve a Mintatörvény átültetését bizonyos nemzeti jogokba – elsősorban a későbbi fejezetek tárgyalják.

Jogösszehasonlító szempontból az értekezés – a teljesség igénye nélkül – az alábbi külföldi jogrendszerekben mutatja be a választottbíróági ítéletek érvénytelenítésének problémáit: Ausztria, Svájc, Anglia, Amerikai Egyesült Államok. Svájc esetében röviden kitérünk a Lausanne-i Sport Választottbíróóság (*Tribunal Arbitral du Sport, Court of Arbitration for Sport, CAS*) vonatkozó gyakorlatára is.

A jogrendszerek kiválasztása természetesen némiképpen önkényes. A kiválasztás során törekedtünk arra, hogy jelentős választottbíróági hagyományokkal rendelkező államok szerepeljenek, illetőleg a bemutatásban legyenek az UNCITRAL Mintatörvényt esetleg bizonyos módosításokkal követő, illetve a választottbíróági jogszabályukat az UNCITRAL Mintatörvény átvétele nélkül megalkotó országok, mely országok választottbíróági jogszabályaiban ettől függetlenül szerepelhetnek (és szerepelnek is) a Mintatörvény rendelkezéseihez jelentős mértékben hasonló szabályok. Az államok kiválasztása nem jelenti azt, hogy a munkában egyéb külföldi államok jogszabályai ne kerülnének említésre vagy röviden bemutatásra, egy-egy speciális témakör vagy jogeset kapcsán további jogrendszerek vonatkozó szabályai is elemzésre kerülnek.

A mű következő fejezete az új Vbt-nek a választottbíróági ítéletek érvénytelenítésének szabályait elemzi, összevetve azt a régi Vbt-vel, bemutatva a régi Vbt. alapján kialakult – a nemzetközi esetjog által is befolyásolt – joggyakorlatot, illetve megkísérlünk az új szabályozás alapján bizonyos következtéseket is levonni a majdan kialakuló esetjogra nézve.

A munka utolsó fejezete a Zárókövetkeztetések címet viseli, melyben a mű által tárgyalt problémák összegzésére, azok esetleges nemzetközi relációban történő további elemzésére és egy-egy felvetett kérdéssel kapcsolatban a lehetséges válaszok felvázolására teszünk kísérletet, külön figyelemmel az új Vbt. rendelkezéseire, az általa bevezetett új jogintézményekre.

Minden bizonnyal kétségtelen tény, hogy a választottbíróági ítéletek érvénytelenítésével kapcsolatban a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodás gyakorlatában a két legfontosabb nemzetközi jogi dokumentum, a külföldi választottbíróági határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, New Yorkban 1958. június 10-én kelt egyezmény (New York-i Egyezmény), és az *UNCITRAL Model Law on Commercial Arbitration*, vagyis az UNCITRAL Mintatörvénye a kereskedelmi választottbíráskodásról. Európai vonatkozásban ezek mellett természetesen említést érdemel továbbá az 1961. évi Genfi Európai Egyezmény a Nemzetközi Kereskedelmi Választottbíráskodásról (Genfi Egyezmény) is.

Ugyanakkor mindenképpen ki kell emelni azt is, hogy a választottbíróági ítéletek érvénytelenítésére, az érvénytelenítési okok vonatkozásában kötelező érvényű nemzetközi egyezmény nincsen, az egyes nemzeti jogszabályoknak a Mintatörvény figyelembe vételével történő megalkotása mutathat egyfajta jogegységesítés irányába.

A Mintatörvény tehát – szemben például a New York-i Egyezménnyel – nem egy nemzetközi egyezmény, hanem olyan nemzetközi ajánlás, melynek alapján van lehetőség az egyes nemzeti választottbíróági törvények megalkotására, illetve módosítására. Kiemelendő, hogy 2017-ig 74

állam és 104 jogrendszer alkotta meg választottbírói jogszabályát a Mintatörvény alapján, és ezen államok közül számos állam 2000 után hozta létre a Mintatörvény szerinti választottbírói törvényét. Fontos megemlíteni, hogy például az új mongol választottbírói törvény, mely 2017. február 17-én került kihirdetésre, szintén a Mintatörvény rendelkezéseit követi.

A Mintatörvény megalkotásának is az volt a célja, hogy egyes országok választottbírói jogszabályainak modelljéül szolgáljon, és ekként általánosságban elmondható róla, hogy magában foglalja a nemzetközi választottbíráskodás legjobb elveit.

A fenti idézet alapján az is látható, hogy a Mintatörvény nem pusztán az adott nemzeti jogszabály megalkotásának mintájául szolgálhat, hanem a már megalkotott törvények gyakorlati értelmezése során is segítséget nyújthat.

A nemzeti választottbírói jogszabályukat a Mintatörvény rendelkezései alapján megalkotó államok közül a legutóbbi évek alapján – kizárólag példaszerűen – kiemelhető továbbá, hogy Liechtenstein 2010-ben, Hong Kong 2010-ben, Costa Rica 2011-ben, Litvánia 2012-ben, Bahrein 2015-ben, Montenegró 2015-ben és Jamaica 2017-ben hozta létre választottbírói jogszabályát a Mintatörvény felhasználásával.

Természetesen a régi magyar választottbírói törvény, a régi Vbt. (1994. évi LXXI. törvény), illetve a 2018. január 1. napján hatályba lépett új választottbírói törvény, az új Vbt. (2017. évi LX. törvény) is a Mintatörvény rendelkezéseit követi, sőt az új jogszabállyal kapcsolatban kifejezett jogalkotói szándék, hogy minél szorosabban kapcsolódjon a Mintatörvényhez.

A Mintatörvény végső változatát az UNCITRAL 1985. június 21-én fogadta el, melyet az ENSZ Közgyűlése 1985. december 11-én erősített meg. A tervezet elkészítésében összességében 61 országból és 18 nemzetközi szervezetből származó szakember vett részt. Lényeges megemlíteni, hogy a Mintatörvényt kidolgozó munkacsoport (*UNCITRAL Working Group*) elnöke SZÁSZ IVÁN, a jelentős nemzetközi elismertséggel bíró magyar választottbírói specialista volt. Az UNCITRAL Mintatörvény átdolgozására 2006-ban került sor, az átdolgozott változatot az ENSZ Közgyűlése 2006. december 4-én erősítette meg.

Itt célszerű utalni arra, hogy a Mintatörvény első verzióját megerősítő, 1985. december 11-én kelt határozat is jól utal a Mintatörvény és a New York-i Egyezmény szoros kölcsönhatására az alábbiak szerint:

The General Assembly ...

Convinced that the Model Law, together with the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards and the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law recommended by the General Assembly in its resolution 31/98 of 15 December 1976, significantly contributes to the establishment of a unified legal framework for the fair and efficient settlement of disputes arising in international commercial relations,

...

Recommends that all States give due consideration to the Model Law on International Commercial Arbitration, in view of the desirability of uniformity of the law of arbitral procedures and the specific needs of international commercial arbitration practice.

A New York-i Egyezmény a választottbíróági nemzetközi egyezmények közül minden szempontból az egyik legfontosabbnak és legsikeresebbnek tekinthető. Az Egyezmény legfontosabb rendeltetése, hogy lehetővé teszi azt, hogy egy külföldön meghozott választottbíróági határozat egy másik államban – praktikusán a határozat által kötelezett személy székhelyének országában – elismerhető és végrehajtható legyen. A New York-i Egyezmény hiányában ugyanis a külföldi választottbíróági határozat egy másik államban nem lenne elismerhető és végrehajtható, mely ebből a szempontból a jogérvényesítés igen fontos gátját képezné. Ilyen értelemben véve a New York-i Egyezmény az a nemzetközi instrumentum, mely a választottbíróági eljárást a nemzetközi vitarendezés legmegfelelőbb módjává képes tenni, melyhez az is hozzátartozik, hogy az állami bíróságok által meghozott ítéleteknek nincsen hasonló, globális jellegű jogérvényesítési rendszere.

Fontos kiemelni, hogy jelenleg 157 állam részese a New York-i Egyezménynek, 2017. április 18-án Angola csatlakozott legutóbb az Egyezményhez. A részt vevő államok ilyen nagy száma azt is jelzi, hogy a Föld államainak többsége részese az Egyezménynek, illetve több állam jelentkezése folyamatban van. Természetesen vannak olyan államok, amelyek jelenleg nem részesei az Egyezménynek (pl. Észak – Korea, Jemen, Szudán, stb.), ez a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodással foglalkozó jogalkalmazók számára mindenképpen azzal a fontos kötelezettséggel jár, hogy lehetőleg még a választottbíróági eljárás kezdete előtt célszerű annak ellenőrzése, hogy a peres felek mindegyike olyan államból származik-e, mely részese a New York-i Egyezménynek. Létezik ugyanis olyan, a New York-i Egyezménybe be nem lépett állam – pl. Belize – amely egyebek mellett kedvelt *offshore* helyszín, ekként egyáltalán nem kizárt az, hogy egy nemzetközi kereskedelmi választottbíróági eljárásban félként feltűnjön egy belize-i honosságú személy.

Belize kapcsán ugyanakkor érdemes kiemelni azt, hogy a *Caribbean Court of Justice*, Belize legmagasabb szintű, legfelsőbb Bírósága 2013-ban a *BCB Holdings and the Belize Bank Limited v. the Attorney General of Belize (2013)* ügyben akként döntött, hogy habár Belize nem részese a New York-i Egyezménynek, mivel egyes rendelkezései ténylegesen beépültek a belize-i választottbíróági jogszabályba egy 1980-as módosítás (*Ordinance*) okán, így a hazai jog vonatkozásában ez a New York-i Egyezmény alkalmazhatóságát lehetővé teszi, ami mindenképpen jelentős előrelépésként értékelhető a belize-i választottbíróági jog fejlődésében.

A New York-i Egyezményt a magyar jogba az 1962. évi 25. törvényerejű rendelet emelte be, az akkori Magyar Népköztársaság csatlakozási okiratának letétele New Yorkban 1962. március hó 5-én megtörtént.

A New York-i Egyezménynek a választottbíróági ítélet érvénytelenítésével összefüggő kérdései közül az alábbi rendelkezések érdemelnek figyelmet, melyek az Egyezmény relációjában értelemszerűen mint a külföldi választottbíróági határozat elismerésének és végrehajtásának megtagadási okaiként jelentkeznek:

V. Cikk

1. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása annak a félnek kérelmére, akivel szemben azt érvényesíteni kívánják, csak abban az esetben tagadható meg, ha ez a fél annál az illetékes hatóságnál, amelynél az elismerést és a végrehajtást kéri, bizonyítja, hogy:

a) a II. Cikkben említett megállapodásban résztvevő felek a reájuk irányadó jog szerint nem voltak cselekvőképeseek, vagy hogy az említett megállapodás a felek által kikötött jog értelmében vagy ilyen kikötés hiányában annak az országnak a joga szerint, amelyben a választottbírósági határozatot hozták, érvénytelen; vagy

b) azt a felet, akivel szemben a választottbírósági határozatot érvényesíteni kívánják, nem értesítették szabályszerűen a választottbíró kijelöléséről vagy a választottbírósági eljárásról vagy pedig ez a fél egyéb okból nyilatkozatát előterjeszteni nem tudta; vagy

c) a választottbírósági határozatot olyan vitás ügyben hozták, amelyre a választottbírósági kikötés nem vonatkozik, illetve amelyre rendelkezései nem terjednek ki, vagy a határozat a választottbírósági kikötés keretén kívül eső ügyre vonatkozó döntést tartalmaz; ha azonban a választottbíráskodásnak alávetett kérdésekre vonatkozó döntések elválaszthatók azoktól, amelyek a választottbíráskodásnak nem voltak alávetve, a választottbírósági határozatnak az a része, amely a választottbíráskodásnak alávetett ügyekre vonatkozó döntéseket tartalmaz, elismerhető és végrehajtható; vagy

d) a választottbíróság összetétele vagy eljárása nem felelt meg a felek megállapodásának vagy ilyen megállapodás hiányában nem felelt meg ama ország jogának, amelyben a választottbíróság eljár; vagy

e) a választottbírósági határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette.

2. A választottbírósági határozat elismerése és végrehajtása abban az esetben is megtagadható, ha annak az országnak illetékes hatósága, amelyben az elismerést és végrehajtást kéri, megállapítja, hogy:

a) ennek az országnak a joga szerint a vita tárgya választottbírói útra nem tartozhat; vagy

b) a határozat elismerése vagy végrehajtása ennek az országnak közrendjébe ütköznék.

A Mintatörvény 34. cikkelye foglalkozik az ítélet érvénytelenítésének kérdéseivel, mely szabályok közül sok – értelemszerűen – számos állam választottbírósági jogszabályában akár szó szerint, akár a Mintatörvény rendelkezéseihez csupán hasonló szövegezéssel visszaköszön:

Article 34. Application for setting aside as exclusive recourse against arbitral award

(1) Recourse to a court against an arbitral award may be made only by an application for setting aside in accordance with paragraphs (2) and (3) of this article.

(2) An arbitral award may be set aside by the court specified in article 6 only if:

(a) the party making the application furnishes proof that: (i) a party to the arbitration agreement referred to in article 7 was under some incapacity; or the said agreement is not

valid under the law to which the parties have subjected it or, failing any indication thereon, under the law of this State; or (ii) the party making the application was not given proper notice of the appointment of an arbitrator or of the arbitral proceedings or was otherwise unable to present his case; or (iii) the award deals with a dispute not contemplated by or not falling within the terms of the submission to arbitration, or contains decisions on matters beyond the scope of the submission to arbitration, provided that, if the decisions on matters submitted to arbitration can be separated from those not so submitted, only that part of the award which contains decisions on matters not submitted to arbitration may be set aside; or (iv) the composition of the arbitral tribunal or the arbitral procedure was not in accordance with the agreement of the parties, unless such agreement was in conflict with a provision of this Law from which the parties cannot derogate, or, failing such agreement, was not in accordance with this Law;

or (b) the court finds that: (i) the subject-matter of the dispute is not capable of settlement by arbitration under the law of this State; or (ii) the award is in conflict with the public policy of this State.

(3) An application for setting aside may not be made after three months have elapsed from the date on which the party making that application had received the award or, if a request had been made under article 33, from the date on which that request had been disposed of by the arbitral tribunal.

(4) The court, when asked to set aside an award, may, where appropriate and so requested by a party, suspend the setting aside proceedings for a period of time determined by it in order to give the arbitral tribunal an opportunity to resume the arbitral proceedings or to take such other action as in the arbitral tribunal's opinion will eliminate the grounds for setting aside.

A New York-i Egyezmény és az UNCITRAL Mintatörvény rövid egybevetése a választottbírói ítéletek érvénytelenítése szempontjából kiemelendő, hogy a New York-i Egyezmény idézett része és a Mintatörvény 34. cikkelyében szereplő feltételek egymáshoz nagyon nagy mértékben hasonlatosak, olykor azonosak, és lényegében ezek a feltételek kerülnek felsorolásra a Mintatörvény 36. cikkelyében, mely a határozatok elismerésével és végrehajtásával foglalkozik. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy bár a vizsgált feltételek jórészt azonosak, azok azonban két különböző eljárásban kerülnek alkalmazásra: a New York-i Egyezmény, illetve a Mintatörvény 36. cikkelye alapján megalkotott nemzeti jogszabályok a választottbírói ítélet elismerése és végrehajtása során, míg a Mintatörvény 34. cikkelyének figyelembe vételével készült nemzeti jogszabályok a választottbírói ítélet érvénytelenítésére kezdeményezett per esetén kerülnek felhasználásra. Munkánk témáját szűkebben ezen utóbbi kérdés, azaz a választottbírói ítéletek érvénytelenítésének problémái képezik, de figyelemmel arra, hogy egyes ügyekben akár párhuzamosan is megindításra kerül az érvénytelenítési és az elismerési és végrehajtási eljárás az ellenérdekű felek részéről, így írásunkban az egyes eljárások konkurálásának és a határterületet képező aggályos pontoknak is teret szentelünk.

A fentiekben hivatkozott – a Mintatörvény 34. cikkelyében szereplő – okok alapvetően két csoportra oszthatóak fel. (Ez a felosztás *mutatis mutandis* lényegében a New York-i Egyezmény V. cikkelyének első és második bekezdésében szereplő esetkörökre is igaz.) Az okok egy részét az arra hivatkozó félnek kell bizonyítania, mely okok a következők:

- a felek képességének hiánya a választottbírói szerződés megkötésére;
- érvényes választottbírói szerződés hiánya;
- valamelyik fél értesítésének elmulasztása arról, hogy választottbírárt jelöljön;
- annak elmulasztása, hogy valamelyik félnek legyen lehetősége ügye előadására;
- az ítélet olyan kérdésekkel is foglalkozik, melyekre nem terjed ki a választottbírói alávetés;
- a választottbírói összetétele vagy eljárása nem felelt meg a felek megállapodásának vagy ilyen megállapodás hiányában a Mintatörvény rendelkezéseinek.

Az okok egy másik részét az ügyben eljáró bíróság akár saját kezdeményezésére is figyelembe veheti, melyek a következők:

- a jogvita tárgya választottbírói útra nem tartozik;
- a közrend megsértésére kerül sor, mely közrend – fogalom értelmezése (miként az a későbbiekben részletezésre kerül) az egyes nemzeti jogrendekben, a nemzeti és nemzetközi gyakorlatban is egymástól sok esetben eltérő lehet.

Nagyon fontos kiemelni azt, hogy a Mintatörvény szabályozási logikája értelmében – melyet a nemzeti jogrendszerek követnek – a Mintatörvényben felsorolt érvénytelenítési okok taxatív jellegűek, vagyis egyéb jogcímen az érvénytelenítési per nem kezdeményezhető. Egyes nemzeti jogrendszerek a Mintatörvénytől e vonatkozásban annyiban térhetnek el – miként ezt a későbbiekben ki is fejtjük – hogy tartalmazhatnak olyan további okokat is, melyek a Mintatörvényben nem szerepelnek, ez azonban nem befolyásolja a jogszabályban felsorolt érvénytelenítési okok kizárólagos jellegét. Ilyen jellegű eltérés lehet egyes nemzeti jogokban például az, amely – kisebb vagy nagyobb mértékben – a választottbírák ítéletének egyfajta érdemi felülvizsgálatát képezhetik elsősorban a jogszerűség vonatkozásában, hiszen maga a Mintatörvény ezt az érvénytelenítési okot egyáltalán nem ismeri.

Érdeemes megemlíteni továbbá, hogy a Mintatörvény a választottbírói ítéletek érvénytelenítéséről rendelkezik, és nem tesz különbséget végső ítélet, részítélet vagy közbenső ítélet között. Az egyes nemzeti törvények által kialakított, illetve a nemzetközi választottbírói gyakorlat ugyanakkor a részítéletek vagy közbenső ítéletek vonatkozásában is lehetővé teszi az érvénytelenítést.

Jól látható, hogy a New York-i Egyezményben szerepel egy olyan, az elismerés és végrehajtás gátját képező ok, amely éppen az érvénytelenítéssel áll összefüggésben, és ezért értelemszerűen az érvénytelenítési okok között nem szerepel. A New York-i Egyezmény V. cikkely (1) bekezdésének e) pontja alapján a külföldi választottbírói határozat elismerése és végrehajtása abban az esetben is megtagadható, ha az adott választottbírói határozat a felekre még nem vált kötelezővé, vagy annak az országnak illetékes hatósága, amelyben vagy amely jogának alkalmazásával a határozatot hozták, azt hatályon kívül helyezte vagy felfüggesztette.

Miként a mű későbbi részeiben kifejtésre kerül, igen jelentős joggyakorlat alakult ki a New York-i Egyezmény V. cikkely (1) bekezdés d) pontjában, illetve a Mintatörvény 34. cikkely (2) bekezdés *iv.* pontja figyelembe vételével megalkotott nemzeti jogszabályokban szabályozott esetkör alapján,

és az látható, hogy az eljáró bíróságok a megítélés során az érvénytelenítési és az elismeréssel, végrehajtással foglalkozó eljárásokban alapvetően hasonló zsinórmértéket követnek.

Az Országgyűlés 2017. május 30. napján fogadta el a választottbíráskodásról szóló 2017. évi LX. törvényt (a továbbiakban: Vbt.), amely 2018. január 1-jén lépett hatályba, felváltva az 1994. évi LXXI. törvényt (a továbbiakban: régi Vbt.). Az 1994. évi Vbt. így több, mint húsz év után hatályon kívül helyezésre került. Az új választottbírói törvény igen hangsúlyos módon az ENSZ Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottságának (*United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL*) 1985-ben elfogadott Mintatörvényét követi, figyelembe véve a Mintatörvény 2006-os módosításait is. Az új Vbt. elfogadása – időpontját és egyes jellegzetességeit is tekintve – figyelemmel van a magyar polgári perrendtartás kodifikációjára, melynek eredményeként került elfogadásra a Polgári Perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (új Pp.).

Az új Vbt. számos újítást tartalmaz, melyek részben munkánk tárgyától függetlenek, részben azonban a dolgozat szempontjából kifejezetten lényegesek.

Az új Vbt. által bevezetett egyik igen fontos újítás az, hogy a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő Állandó Választottbíróóság (a továbbiakban: Kereskedelmi Választottbíróóság) hatáskörébe került minden kereskedelmi ügy, azokat kivéve, amelyek a Sport Állandó Választottbíróóság és a Magyar Agrár-, Élelmiszergazdasági és Vidékfejlesztési Kamara mellett működő választottbíróóság hatáskörébe tartoznak. A Kereskedelmi Választottbíróóság hatáskörének bővítésével párhuzamosan 2017. december 31-én megszűnt az Energetikai Állandó Választottbíróóság és a Pénz- és Tőkepiaci Állandó Választottbíróóság, amely választottbíróóságok hatáskörébe tartozó ügyeket a továbbiakban a Kereskedelmi Választottbíróóság fogja elbírálni.

Ez a szervezeti változásnak a választottbírói ítélet érvénytelenítése vonatkozásában akkor lesz majd megítélésünk szerint szerepe, amikor az újjászervezett választottbíróóságok által meghozandó ítéletek ellen a felek az első érvénytelenítési keresetet beadják majd. A Vbt. másik fontos újdonsága ugyanakkor – az eljárásújítás – a választottbírói ítélet érvénytelenítése szempontjából is igen nagy jelentőséggel bírhat.

A választottbírói ítélet érvénytelenítésére nyitvaálló okok igen hasonlatosak régi és az új Vbt.-ben. Az új Vbt. vonatkozó szabályait az alábbiak szerint idézzük:

47. § (1) A választottbírói ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye. A választottbírói ítélet rendes bírói úton csak a választottbírói ítélet érvénytelenítése iránt indított perben vizsgálható felül.

(2) A választottbírói ítélet a másik fél ellen előterjesztett kereset alapján a 7. § (2) bekezdésében meghatározott bíróság által és csak abban az esetben érvényteleníthető, ha

a) az érvénytelenítés iránt indított per felperese bizonyítja, hogy

aa) a választottbírói szerződést kötő felek egyikének nem volt jogképessége vagy cselekvőképessége; vagy a választottbírói szerződés annak a jognak a szabályai szerint, amelynek alávetették, ilyen alávetés hiányában pedig a magyar jog szerint nem érvényes; vagy

ab) a fél a választottbíró kijelöléséről, illetve a választottbírói tanács eljárásáról nem volt szabályosan értesítve, vagy egyébként nem volt képes az ügyét előterjeszteni; vagy

ac) a választottbírósági ítélet a választottbíráskodásnak való alávetésben figyelembe nem vett, vagy azon kívül eső vitára terjed ki, illetve az ilyen alávetés terjedelmén túli döntést tartalmaz, azáltal, hogy amennyiben az alá- és alá nem vetett ügyek egymástól elválaszthatók, a választottbírósági ítélet érvénytelenítése csak az alávetésen kívüli részben hozott döntés tekintetében kérhető; vagy

ad) a választottbírósági tanács összetétele vagy a választottbírósági eljárás nem felelt meg a felek megállapodásának - kivéve, ha a megállapodás ellentétes e törvény kötelezően alkalmazandó szabályával -, vagy ilyen megállapodás hiányában nem felelt meg e törvény rendelkezéseinek; vagy

b) a bíróság úgy ítéli meg, hogy

ba) a vita tárgya a magyar jog szerint választottbírósági útra nem tartozhat, vagy

bb) a választottbírósági ítélet a magyar közrendbe ütközik.

(3) Az érvénytelenítés iránti kereset a választottbírósági ítéletnek, ha pedig a 46. § szerinti kérelmet terjesztettek elő, a választottbírósági tanács e kérelem alapján hozott döntésének átvételét követő hatvan napon belül terjeszthető elő. E határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.

(4) A bíróság a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt indított perben bármelyik fél indokolt kérelmére a per tárgyalását legfeljebb kilencven napra felfüggesztheti annak érdekében, hogy a választottbírósági tanácsnak a 46. § korlátain belül lehetősége legyen a választottbírósági eljárást újraindítani vagy más olyan eljárási cselekményt megtenni, amellyel a választottbírósági tanács álláspontja szerint az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető. Ebben az esetben az ítélettel megszünt választottbírósági eljárás a bíróság által meghatározott célból és időtartamban folytatódik. Az újraindított választottbírósági eljárásban hozott ítélet érvénytelenítése az annak átvételét követő hatvan napon belül keresetváltoztatással vagy visszontkeresettel kérhető.

(5) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén a választottbírósági eljárás a választottbírák 12. § szerinti kijelölésével folytatódhat.

Az érvénytelenítési per vonatkozásában továbbra is – a régi Vbt-hez hasonló módon – fontos szabály a határidő. Az új Vbt. ebben a tekintetben a régi Vbt-vel azonos szabályt tartalmaz. Az ítélet kézhez vételétől számított 60 napon belül van lehetőség az érvénytelenítési per kezdeményezésére, mely per jogvesztő jellegű. Arra tekintettel, hogy a választottbíróságok nem feltétlenül szóban, nyilvánosan hirdetik ki az ítéletüket, hanem azt írásos formában küldik meg a feleknek, a felek ténylegesen az írásbeli ítélet kézhez vételekor értesülnek annak tartalmáról. Ebből az okból kifolyólag, egy komplex, jelentős mennyiségű irattal rendelkező ügyben a hatvan nap nem is feltétlenül túlzottan hosszú időszak.

Az is előfordulhat, hogy a felek élnek az új Vbt. 46. § (2) bekezdésében szereplő lehetőséggel, mely szerint a felek eltérő megállapodása hiányában valamelyik fél a másik fél egyidejű értesítése mellett a választottbírósági ítélet átvételétől számított harminc napon belül kérheti a választottbírósági tanácsot, hogy az ítélet meghatározott része tekintetében adjon értelmezést. Ha és amennyiben a fél a választottbírósági ítélet fent megadott értelmezése után kerül abba a helyzetbe, hogy érvénytelenítési pert kíván kezdeményezni, akkor értelemszerűen egy lényegesen rövidebb határidő alatt kell meghoznia döntését, arra figyelemmel, hogy az ítélet kézhez vételével a hatvan napos megtámadási határidő – a választottbíróság által megadásra kerülő értelmezéstől független módon – elkezdődött.

Az új Vbt. is természetesen megőrzi és fenntartja az érvénytelenítési pereknek ama sajátosságát, hogy azok nem tekinthetők semmilyen körülmények között sem fellebbezésnek.

Az érvénytelenségi perek jellemzőit alaposan, és a lényegi sajátosságokra rámutatva foglalja össze az 1-H-Gj-2007-103. sz. bírósági határozat:

„Az érvénytelenítési perben az állam bírósága azt ítélheti meg, hogy a választottbírósági eljárás hatályosan létrejött-e, a felek és a választottbíróság az eljárási jogait megfelelően gyakorolták-e, kötelezettségeiket teljesítették-e, a választottbíróság döntése a felek által szabott határon belül alakította-e jogviszonyuk tartalmát, illetve az ítélet tartalma alapján járt-e a döntés és annak indokolása a közösségre kiható nem kívánatos következménnyel. Az érvénytelenítési perben az egyes érvénytelenítési okok külön-külön szabják meg az állam bírósága előtt indított jogalakítási kereset elbírálásának rendjét. A bíróság a keresetet indító által megnevezett érvénytelenítési okokhoz kötötten köteles megítélni az érvénytelenítési keresetet. Az érvénytelenítési perben a választottbírósági eljáráshoz vezető anyagi jogviszony, az ebből származóan állított jogok és kötelezettségek el nem bírálhatók, az érvénytelenítési per alapjául szolgáló jogviszony nem a jogvitát eredményező anyagi jogviszony, hanem a választottbírósági eljárásaként megnevezett alaki jogviszony.”

Megjegyzendő, hogy egyes államok jogrendszerei a magyar joghoz képest kevésbé tág terek között engedik az érvénytelenítési kereset előterjesztését. A belga polgári eljárásjogi törvény 1999. évi módosítása előtt például azt 1717. cikk (4) bekezdésében azt írta elő, hogy a belga bíróságok csak akkor fogadhatnak be egy választottbírósági érvénytelenítési keresetet, amennyiben a felek valamelyike vagy egy belga nemzetiséggel vagy belga lakóhellyel rendelkező természetes személy, vagy olyan jogi személy, melyet a belga jog szerint jegyeztek be avagy rendelkezik belgiumi fiókteleppel.

Az új Vbt azonban rendelkezik azonban két olyan sajátossággal, melyek feltétlenül kiemelésre érdemesek.

A tárgyalás felfüggesztése

A tárgyalás felfüggesztése mint új eljárásjogi lehetőség lényege, hogy az állami bíróság a választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránt indított perben bármelyik fél indokolt kérelmére a per tárgyalását legfeljebb kilencven napra felfüggesztheti annak érdekében, hogy a választottbírósági tanácsnak a választottbírósági ítélet kijavítása, értelmezése és kiegészítése korlátain belül lehetősége legyen a választottbírósági eljárást újranyitni vagy más olyan eljárási cselekményt megtenni, amellyel a választottbírósági tanács álláspontja szerint az érvénytelenségi ok kiküszöbölhető. Ebben az esetben az ítélettel megszűnt választottbírósági eljárás a bíróság által meghatározott célból és időtartamban folytatódik. Az újranyitott választottbírósági eljárásban hozott ítélet érvénytelenítése az annak átvételét követő hatvan napon belül keresetváltoztatással vagy viszontkeresettel kérhető.

Megjegyzendő, hogy ez a jogintézmény a német jogban is létezik, a német ZPO 1059. § (4) bekezdése ugyanis az alábbiak szerint rendelkezik:

1059. § Ist die Aufhebung beantragt worden, so kann das Gericht in geeigneten Fällen auf Antrag einer Partei unter Aufhebung des Schiedsspruchs die Sache an das Schiedsgericht zurückverweisen.

A tárgyalás felfüggesztésének jogintézményét az UNCITRAL Modelltörvény is alkalmazza a 34. cikkely (4) bekezdésében.

Az új Vbt. miniszteri Indokolása a tárgyalás felfüggesztése kapcsán a *pergazdaságosság* szempontját hangsúlyozza:

A Javaslát a „pergazdaságosság” szempontjára is figyelemmel megteremti a lehetőséget arra, hogy az érvénytelenítés iránti perben eljáró bíróság valamelyik fél kérelmére a per tárgyalását felfüggeszse, annak érdekében, hogy a választottbírósági tanács a 46. § korlátain belül megteendő eljárási cselekményével orvosolja eljárása esetleges fogyatékoságát.

Igen lényeges, hogy ebben az esetben nem a választottbírósági eljárás teljeskörű újraindítására van lehetőség, hanem a választottbíróság aránylag szűk körben járhat el, hiszen a választottbírósági ítélet kijavítására, értelmezésére és kiegészítésére terjed ki a hatásköre. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy számos esetben eme szűk hatáskör is elegendő lehet arra, hogy az eljárás megfelelő módon kerüljön lezárásra, és ekkor a pergazdaságosság mint érdek valóban tud érvényesülni.

A régi Vbt. 56. §. (1) bekezdésében kifejezetten szerepel rendelkezés arra nézve, hogy a választottbírósági ítélet végrehajtása valamelyik fél kérelmére felfüggeszthető. Ezzel kapcsolatban fontos bírói gyakorlat is kialakult.

Az EBH2001. 554. sz. határozat például azt mondta ki, hogy a választottbírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelem elbírálásánál a bírósági végrehajtásról szóló törvény végrehajtás felfüggesztésére vonatkozó rendelkezéseit is figyelembe kell venni.

Az EBH2000. 237. sz. alatt közzétett határozat akként foglalt állást, hogy a választottbíráskodásról szóló törvény nem rendelkezik arról, hogy a bíróság a választottbírósági ítélet végrehajtását milyen körülmények megvalósulása esetén függesztheti fel, csupán a választottbírósági ítélet végrehajtása felfüggesztésének lehetőségét mondja ki. A választottbírósági ítélet végrehajtásának felfüggesztése iránti kérelem elbírálásánál ezért a bírósági végrehajtásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

Ehhez képest az új Vbt. nem a választottbírósági ítéletek érvénytelenítésénél tartalmazza a választottbírósági ítélet végrehajtása felfüggesztésének lehetőségét, hanem az új Vbt. 7. § (5) bekezdése szabályozza az alábbiak szerint:

(5) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése iránti perben a választottbírósági ítélet végrehajthatóságát a per befejezéséig a törvényszék, a felülvizsgálati eljárás befejezéséig pedig a Kúria bármelyik fél kérelmére felfüggesztheti, ha

a) annak fel nem függesztése valószínűsíthetően nem kiküszöbölhető hátrányt eredményez, és ez a hátrány meghaladja azt a hátrányt, amelyet a felfüggesztés esetén az azzal érintett fél feltételezhetően elszenved; és

b) fennáll az észszerű lehetősége annak, hogy a felfüggesztést kérő fél keresete érdemben sikerre fog vezetni. Ennek a lehetőségnek a mérlegelése a bíróságot bármely későbbi mérlegelése során nem köti.

Habár a vonatkozó szabálynak talán üdvösebb helye lenne az érvénytelenítési pereknél – hiszen lényegében csak ott lehet alkalmazni – fontos sajátossága az új szabálynak, hogy megkísérel bizonyos fogódzót adni ahhoz, hogy mik azok az esetek, amikor a bíróság felfüggesztheti a választottbírósági ítélet végrehajtását. Az (5) bekezdés a) pontja emlékeztet a polgári peres eljárásban és választottbírósági eljárásban alkalmazható ideiglenes intézkedés fogalmára, ugyanakkor a b) pont megítélésünk szerint igen nehéz helyzet elé fogja állítani a jogalkalmazót, hiszen egyfajta – bár később jogi kötőerővel nem bíró – prejudikációt tartalmaz: a felfüggesztésre akkor kerülhet sor, ha az érvénytelenítési kereset sikerességének ésszerű esélye fennáll. A jogszabály szerint eme lehetőség mérlegelése a későbbiekben a bíróságot a későbbi mérlegelés során nem köti.

Félő, hogy amennyiben a bíróság a végrehajtást ezen ok alapján felfüggeszti, majd ezzel ellentétesen elutasítja az érvénytelenítési keresetet, az a felperes részéről felülvizsgálati kérelem előterjesztéséhez fog vezetni.

Ugyanakkor, habár említi a jogszabály szövege, hogy ha annak alapján függeszti fel a bíróság a végrehajtást, hogy fennáll az ésszerű lehetősége annak, hogy a felfüggesztést kérő fél keresete érdemben sikerre fog vezetni, ez nem köti a bíróságot a későbbiekben, nem zárható ki az megítélésünk szerint, hogy egy esetleges pervesztés esetén a vesztes fél éppen ezen jogszabályhelyre hivatkozva kezdeményezne kártérítési eljárást. Erre is figyelemmel vélhetően szerencsésebb lett volna ezen okokat egyértelműen exemplifikatív okokként szabályozni, és ezzel lényegesen nagyobb mozgástér juthatott volna az eljáró bíróság számára.

Kiemelendő, hogy – a régi Vbt-vel szemben – az új Vbt. rendelkezik arról is, hogy mi történhet abban az esetben, ha a választottbírósági ítélet érvénytelenítésre kerül, azaz az érvénytelenítési per sikeres lesz. Az új Vbt. 47. § (5) bekezdése szerint a választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén a választottbírósági eljárás a Vbt. szerinti kijelölési eljárással – tehát lényegében egy megismételt eljárással – folytatódhat. A Vbt. indokolása ezzel kapcsolatban az alábbiakat rögzíti:

A Javaslat pótolja a Vbt. szabályozási hiányát, és meghatározza a választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén követendő eljárást. Az eljárás ebben az esetben a választottbírák 12. § szerinti kijelölésével folytatódhat, így ha valamelyik fél az eljárást folytatni kívánja, a választottbírákat újra ki kell jelölniük. Ennek során dönthetnek akár úgy is, hogy új összetételű tanács bírálja el az ügyet, de ha az érvénytelenítés miatt nem veszítették bizalmukat, akár az érvénytelenített ítéletet hozó tanács tagjait is jelölhetik.

Az indokolás is kiemeli, hogy az eredeti választottbírósági eljárásban részt vevő választottbírák csak abban az esetben lehetnek az új eljárásban is választottbírák, ha és amennyiben a felek az érvénytelenítés miatt nem veszítették el bizalmukat bennük.

Az új Vbt. az érvénytelenítés okán megismételt eljárással kapcsolatos költségek tekintetében kifejezett rendelkezést tartalmaz az 57. § (2) bekezdésében az alábbiak szerint:

(2) A választottbírósági ítélet érvénytelenítése esetén az érvénytelenített ítélettel megszünt választottbírósági eljárás választottbírói díjmentes, az érvénytelenített ítéletet hozó választottbírósági tanácsot díj nem illeti

meg. Az érvénytelenítést követően folytatódó eljárásban a felek adminisztrációs költség fizetésére nem kötelezhetőek.

Az Indokolás ezen rendelkezés tekintetében igen markáns álláspontot fogalmaz meg akkor, amikor kiemeli, hogy a rendelkezés célja, hogy a választottbíróvási tanácsot szakszerű, vagyis olyan eljárásra ösztönözze, mely az érvénytelenítés próbáját is kiállja:

„A Javaslat azzal a rendelkezéssel is ösztönözni kívánja a választottbíróvási tanácsot a szakszerű eljárásra, amely alapján a választottbíróvási ítélet érvénytelenítése esetén az érvénytelenítést megelőző választottbíróvási eljárás választottbírói díjmentessé válik, a választottbíróvási tanács tagjait pedig az érvénytelenítést megelőző eljárásért díj nem illeti meg. Az esetlegesen folytatódó választottbíróvási eljárásban pedig a már korábban a választottbíróvási részére megfizetett adminisztrációs költségre tekintettel a felek ezen a jogcímen pénz fizetésére nem kötelezhetőek.”

Természetesen ez a fajta ösztönzés azokban az esetekben, ahol az érvénytelenítésre a választottbírák önhibáján kívül felmerülő okból kerül sor kevés eredménnyel fog járni.

Az eljárásújítás

Az eljárásújítás lényegében a perújításnak a választottbíróvási eljárásra kialakított megfelelő változata, melynek igényét a fentiekben hivatkozott, 2008/1/1796. sz. eljárásban kifejtettek során már láttuk. Az új jogintézmény lényege, hogy amennyiben a felek eltérően nem állapodnak meg, úgy a választottbíróvási ítélet átvételétől számított egy éven belül van helye eljárásújításnak, ami valójában a perújítás ekvivalens változata, ugyanis feltétele az, hogy a fél olyan tényre vagy bizonyítékra hivatkozzon, amelyet az alapeljárásban önhibáján kívül nem érvényesített, feltéve, hogy az – elbírálása esetén – a félre kedvezőbb határozatot eredményezett volna. Akárcsak a perújítás esetében, itt is lényeges, hogy az ügyben eljárni jogosult választottbíróvási tanács a megengedhetőség tárgyában való döntés előtt a feleket meghallgatja. A Vbt. rendelkezései szerint abban az esetben kell elutasítani az eljárásújítási kérelmet, amennyiben az egyéves objektív határidő már letelt, a kérelmet benyújtó fél által felhozottak a valóságuk bizonyítása esetén sem alkalmasak arra, hogy a félre nézve kedvezőbb határozatot hozzanak, illetve, amennyiben a fél a kérelmében felhozott tényt vagy bizonyítékot az alapeljárásban saját hibájából nem érvényesítette. Ezen utóbbi kérdés megítélése azonban nyilván gondos mérlegelés tárgya lehet.

A polgári perjogból ismert perújításhoz hasonlóan az eljárásújítás lényeges szabálya, hogy az eljárásújítás megengedése esetén is csak a kérelem korlátai között lehet lefolytatni az eljárást. Ennek eredményéhez képest a választottbíróvási tanács lehetősége, hogy a megtámadott választottbíróvási ítéletet hatályában fenntartja, illetve annak egészben vagy részben történő hatályon kívül helyezése mellett új határozatot hoz.

Az eljárásújítás vonatkozásában az új Vbt. teljesen új intézményeként nyilvánvalóan semmilyen gyakorlati tapasztalat nem áll rendelkezésre. Fontos, a gyakorlat által megoldandó kérdés lesz például a választottbíróvási eljárás lezárulta után szükségképpen feloszlott választottbíróvási

testület ismételt összehívása, amely nemzetközi testület esetén, vagy amennyiben *ad hoc* választottbírói testület jár el, különösen nehéz feladat lehet.

Az érvénytelenítési perek jelenlegi gyakorlata kapcsán feltétlenül említést érdemel az a kérdés is, hogy a magyar választottbírói gyakorlatban az MKIK mellett működő Választottbírói bíróság által meghozott ítéletek esetében milyen gyakran fordul elő sikeres érvénytelenítés. Az MKIK-tól közvetlen módon beszerzett adatok szerint 2002 óta mindösszesen 16 ügyben volt sikeres érvénytelenítés, azaz ezekben az esetekben adott helyt a bíróság az érvénytelenítési keresetnek.

A választottbírói ítéletek érvénytelenítésével kapcsolatos kérdések aktualitását jól jelzi a magyar Alkotmánybíróságnak egy igen új, 2017. október 10-én kelt határozata, a 3265/2017. (X. 19.) AB határozat, mely egy alkotmányjogi panasz elutasítását tartalmazza. Az ügy lényege röviden az alábbiak szerint foglalható össze. Az indítványozó az Abtv. 27. §-a alapján a Fővárosi Törvényszék és a Kúria alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. Az indítványozó előadta, hogy őt a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara mellett működő állandó Választottbírói bíróság tőkeösszeg, járulékok és eljárási költség megfizetésére kötelezte. Az indítványozó bírósági eljárást indított a választottbírói ítélet érvénytelenítése iránt. Álláspontja szerint a választottbírói szerződés érvénytelen volt, illetve az ítéletet olyan ügyben hozták, amelyre a választottbírói kikötés nem vonatkozott, illetve a választottbírói ítélet a magyar közrendbe ütközött. Az állami bíróságok a keresetet elutasították. Az indítványozó álláspontja szerint a sérelmezett bírósági döntések az Alaptörvény szabályaival ellentétesen, olyan módon állapították meg, illetve hagytak jóvá a választottbírói hatáskörét, hogy az valójában nem állt fenn. Ezzel megsértették az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát és a független, pártatlan bírósághoz forduláshoz való alapvető jogát, hiszen hatáskörrel nem rendelkező fórum döntött el egy jogvitát.

Az alkotmánybírói határozatból az alábbiak szerint idézünk:

„Az Alkotmánybíróság többször kifejtett álláspontja szerint a választottbírói eljárás kikötésével a felek – élve szerződési szabadságukkal – lemondanak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott bírósághoz forduláshoz való jogukról, a jogvitát elvonják az állami bíróságoktól és magánbírói útra terelik annak elbírálását {lásd pl. 3118/2013. (VI. 4.) AB végzés, Indokolás [6]; 3116/2015. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [11], 3174/2017. (VII. 14.) AB végzés, Indokolás [8]}. A jelen ügyben a választottbírói hatáskör kikötése a felek önkéntes akarat-elhatározásán alapult, önként mondtak le arról, hogy jogvitájukat az állami bíróságok bírálják el; nem merült fel olyan körülmény, amely az önkéntességet kétségbe vonta volna.”

Álláspontom szerint azért igen lényeges ez a valóban nemrég keletkezett alkotmánybírói határozat, mert nagyon jól rámutat a választottbírói vitarendezés önkéntes mivoltára, azaz arra, hogy a feleknek joguk van arra, hogy szabad megállapodásukkal kivonják magukat az állami bíróság hatálya alól, és ezzel valóban érvényesen le tudnak mondani az Alaptörvény XXVIII. cikkében megfogalmazott bírósághoz forduláshoz történő jogukról.

Érdemes röviden utalni arra, hogy habár teljesen más tények alapján és eltérő anyagi jogi és eljárásjogi környezetben, de végsősoron bizonyos fokig hasonló következtésre jut a Svájci

Legfelsőbb Bíróság a 4A_53/2017. sz. 2017. október 17-én meghozott, a genfi választottbíróóság által Horvátország és a MOL Nyrt. között meghozott ítélete ellen Horvátország által benyújtott érvénytelenítési kérelmet elutasító határozatában. A közös pont röviden akként foglalható össze, hogy a feleknek egy választottbíróósági kikötésben, a választottbíróóság joghatóságában történő megállapodásában megvan arra a lehetőségük, hogy az állami jogérvényesítés lehetőségéről véglegesen lemondjanak. Miként ez a svájci Szövetségi Bíróság idézett ítéletéből kiderül, a felek arról is lemondhatnak, hogy az ítélettel szemben a kivételes jogorvoslati lehetőségként létező érvénytelenítési eljárást egyáltalán igénybe vegyék.

Álláspontom szerint kiemelendő, hogy amikor a felek érvényesen az állami vitarendezés lehetőségéről lemondanak, és a jogvita elbírálásának módját a választottbíróósági kikötés elfogadásával jelölik ki, akkor a választottbíróósági ítélet állami úton történő érvénytelenítése valóban csak kivételes jogeszközként szerepelhet.

Nyilvánvalóan lényeges kérdés az, hogy a választottbíróósági ítéletek érvénytelenítésére lehetséges egyes okokat egyes jogrendszerek eltérően értelmezik még akkor is, ha a választottbíróósági jogszabályuk – a Mintatörvényből származtatható módon – lényegében egyezik, vagy nagy mértékben hasonló.

Értekezésünkben foglalkozunk a nemzetközi választottbíróósági ítéletek külföldön történő végrehajtásával, és ebben a körben egyebek mellett utalunk arra, a francia joggyakorlatban sem teljes mértékben elfogadott, több más jogrendszer által pedig erősen vitatott – értelmezésre, mely szerint egy nemzetközi választottbíróósági ítélet esetében – amely ítélet nemzetközi jellege miatt egy államhoz sem köthető – az ítélet elismerését és végrehajtását lényegében kizárólag azon ország joga szerint lehetséges megítélni, ahol az elismerést és végrehajtást kezdeményezik.

EMMANUEL GAILLARD professzor a választottbíráskodás elméletével foglalkozó monográfiájában (*A nemzetközi választottbíráskodás jogának elmélete*) utal arra, hogy az USA – a francia felfogással szemben – korlátozóbb álláspontot foglal el, hiszen ismeretes olyan amerikai döntés is, mely szerint a választottbíróósági ítélet nem hajtható végre a többi szerződő államban, ha azt az ítélet meghozatalának helye szerinti állam hatóságai jogszerűen érvénytelenítették. Ezen felfogás szerint a választottbíráskodás teljes mértékben beépül a székhely jogrendjébe, és a végrehajtás államának bírósági számára maga a választottbíróósági ítélet csak annyiban létezik, amennyiben azt elismeri és elfogadja a székhely állama.

Az ún. vesztfáliai modell az 1648-as Vesztfáliai Békeszerződés által létrehozott világrendre utal szimbolikusan. GAILLARD professzor ezzel kapcsolatban hivatkozik ARTHUR TAYLOR VON MEHREN-re, és a modell lényege akként foglalható össze, hogy a választottbíróósági ítélet kapcsán egyetlen szuverén államnak sincs kizárólagos joga arra nézve, hogy a többi államtól egy nemzetközi választottbíróósági ítélet elismerését és végrehajtását megtagadja, arról minden állam önállóan dönthet. Ez más szavakkal kifejezve azt is jelenti, hogy egy nemzetközi választottbíróósági ítélet elismerését és végrehajtását azért, mert az ítélet meghozatalának államában érvénytelenítésre került, nem feltétlenül kell, hogy egy másik államban megtagadják. A

New York-i Egyezmény ebben a vonatkozásban támpontként szolgálhat, hiszen kijelölheti azokat a határokat, melyek között az elismerés és végrehajtás kérdése általánosságban vizsgálható.

Álláspontom szerint a GAILLARD professzor által részletezett probléma lényege témánk vonatkozásában akként foglalható össze, hogy amennyiben egy választottbírói ítélet érvénytelenítésére irányuló eljárás és egy elismerést, illetve végrehajtást kezdeményező eljárás egymással konkurál, akkor egy nem megfelelő jogértelmezés és joggyakorlat – e felfogás értelmében – veszélyeztetheti az önálló választottbírói jogrend létezését, a nemzetközi választottbíráskodás nemzetek feletti és ebben az értelemben ténylegesen nemzetközi jellegét.

Kiemelendő, hogy az eltérő jogi kultúrákból érkező jogi képviselők olykor teljesen más eljárásrendhez vannak szokva és ennek eltérően más módon is járhatnak el, így például a *Common Law* jogrendszeréből származó jogászok számára az teljes mértékben elfogadott, hogy a tanúkat a tárgyalás előtt maguk is kikérdezik, egyeztetnek velük, esetleg bizonyos nyilatkozatokat kérnek tőlük. Mindez más jogi kultúrákban megütközést kelthet, sőt akár a professzionális etikai szabályok megsértését is jelentheti.

A különféle jogrendszerekből és jogi kultúrákból érkező jogi képviselőkre a londoni nemzetközi választottbírói bíróság, a *London Court of International Arbitration* (LCIA) is figyelemmel van. Az LCIA valóban nemzetközi választottbírói bíróságnak tekinthető, hiszen lényegében minden kontinensről és számos államból érkeznek peres felek az LCIA választottbírói bírósága elé. Az LCIA Eljárási Szabályzata tartalmaz egy mellékletet, melyben a jogi képviselők számára fogalmaz meg egyes, az eljárás során követendő és betartandó magatartásszabályokat. Ezek között olvasható az alábbi is:

Paragraph 2: A legal representative should not engage in activities intended unfairly to obstruct the arbitration or to jeopardise the finality of any award, including repeated challenges to an arbitrator's appointment or to the jurisdiction or authority of the Arbitral Tribunal known to be unfounded by that legal representative.

Az idézet értelmében a jogi képviselő nem működhet közre abban, hogy a választottbírói bíróság ítélet végleges mivoltát veszélyeztesse, beleértve azt is, hogy ugyanazon választottbíró ellen ismételt kizárási kérelmet adjon be, avagy vitassa a választottbírói bíróság joghatóságát, hatáskörét abban az esetben, amikor tudja, hogy a vitatás alaptalan. Ezzel lényegében az érvénytelenítési eljárások visszaélészerű kezdeményezésének tilalma mint elvárás fogalmazódik meg a jogi képviselő számára, amely egyúttal azt is mutatja, hogy az alaptalanul kezdeményezett érvénytelenítés mennyire káros lehet a választottbírói bíróság eljárás integritására nézve.

A nemzetközi közrend fogalma – akár az ún. eljárásjogi, akár az anyagi jogi közrendről beszélünk – sok tekintetben korhoz és korszakhoz is kötött, ennek megfelelően időben változó fogalmat is jelenthet. Példaként az ICC egy 1982-es ügyére, az *ICC No. 2730, 1984, 914. sz.* ügyre utalunk. Az ügy lényeges elemei a következők voltak. Két korabeli jugoszláv cég és külföldi cégek között export és import ügyletek voltak folyamatban, de kiderült, hogy az ügyletek export része fiktív volt, és kizárólag arra voltak hivatottak, hogy lehetőséget adjanak a jugoszláv cégeknek arra, hogy – kijátszva a korabeli jugoszláv kötött devizagazdálkodási szabályokat – külföldi devizához

jussanak. A választottbíróság, miután felismerte az ügylet valós tartalmát, azt először a jugoszláv jogba történő ütközés miatt nyilvánította érvénytelennek, majd azt is megállapította, hogy az a jó erkölcsbe is ütközik (*contra bonos mores*), az egyetemes morál sérelmét állapítva meg, mindezzel tulajdonképpen a közrendbe ütközést is kimondva. Látható, hogy a mai viszonyok között, ahol is egy demokratikus állami berendezkedés esetén nyilvánvalóan a szabad devizagazdálkodás az elfogadható és megfelelő szabályozási mód, egy ilyen jellegű szerződés közrendbe ütközéséről nehezen lehetne beszélni, talán éppen ellenkezőleg, a korlátozott és kötött devizagazdálkodás minősülne a nemzetközi vagy nemzetek feletti közrendbe ütközőnek.

A neves svájci professzor PIERRE LALIVE – állást foglalva amellett, hogy nemzetközi, illetve nemzetek feletti közrend fogalom létezik – a nemzetek feletti közrend (*transnational public policy*) kettős, negatív és pozitív szerepéről szól. A negatív szerep akkor kerül alkalmazásra, amikor a nemzetek feletti közrend hivatkozásával elutasítunk valamilyen adott állam által előírt jogszabály alkalmazását, avagy éppen az adott állam által vallott nemzetközi közrend felfogás alkalmazását, mert az ellentétes a nemzetek feletti közrend által hordozott egyetemes értékekkel. A nemzetek feletti közrend pozitív szerepe esetén pedig éppen ezek a, nemzetközi közösség által közösen elismert és elfogadott értékek segítenek hozzá ahhoz, hogy a választottbíró az eljárás során a megfelelő döntéshez eljusson. Természetesen ezek a szerepek – *mutatis mutandis* – a választottbírósági ítélet érvénytelenítésére nyitvaálló eljárásban is alkalmazásra kerülhetnek.

A fentiekből levonható az a következtetés is, hogy a nemzetközi választottbíráskodás dimenziójában valóban üdvös a nemzetközi vagy nemzetek fölötti közrend-felfogás alkalmazása.

Ezen közrend-felfogás esetében – miként több, a jelen munkában részletezett jogesetből kitűnik – az eljárásjogi és anyagi jogi közrend fogalom szigorú distinkciója egyes esetekben némiképpen mesterségesnek tűnik. Ugyanakkor az is lényeges következtetés, hogy az egyetemes, *sacrosanctus* jogi értékek által körülbástyázott *ordre public* nemzetközi fogalmának meghatározásakor az egyes államok és jogi kultúrák jogi és erkölcsi beágyazódottságától mentes módon nemigen lehetséges eljárni. Megítélésem szerint ez nem csupán a közrend megsértése esetén, hanem lényegében a választottbírósági ítéletek érvénytelenítését eredményező további okok, körülmények vonatkozásában is teljes mértékben igaz, miként ennek egyes gyakorlatban előforduló esetei a habilitációs értekezés több fejezetében részletezésre kerültek.

3. Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez kapcsolódó egyéb kutatások, a gazdasági joggal összefüggő további kutatások

A PhD – fokozat megszerzése óta eltelt időben a választottbíráskodással összefüggő kérdéseken kívül további kutatásokat folytattam Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez kapcsolódóan, illetve a gazdasági jog egyéb területein.

Ezen témakörben a PhD – fokozat megszerzését követően az alábbi tudományos közleményeim jelentek meg:

- BOÓC Á. – FÁBIÁN F. – SÁNDOR I. – TÖRÖK G. (társszerzőként): *A civilisztika dogmatikája*. Budapest, 2009. 242 o.
- BOÓC Á. — SÁNDOR I.: *Előadásvázlatok a polgári jog általános tanaiból*. Budapest, 2010. 142 o.
- *50 jogeset a Kötelmi Jog Általános Részéhez*. Budapest, 2010. 64 o.
- *A Cstv. 2009. évi módosítása a gyakorló ügyvéd szemével*. In: Jogi Tájékoztató Füzetek, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2010. 26 – 35. o.
- *66 jogeset a kötelmi jog különös részéhez*. Budapest, 2011. 102 o.
- BOÓC Á. – DÖMÖTÖR L. – FÁBIÁN F. – FERENCZY E. – GYENGE A. – HORVÁTH T. – KISZELY K. – SÁNDOR I. – TÖRÖK G. (társszerzőként): *Előadásvázlatok a kötelmi jog különös részéből*. Budapest, 2011. 40 – 78. o. és 161 – 165. o.
- *A kezesség egyes kérdései a római jogban*. Állam- és Jogtudomány 51 (2010) 357 — 382. o.
- TÖRÖK G. — BOÓC Á. (társszerzőként): *Észrevételek a Cstv. legutóbbi módosításához*. Jogi Iránytű. http://www.mta-ius.hu/jogi_iranytu/5_torok_gabor.pdf
- *Hitelezői igénybejelentés a csőd eljárásban — Észrevételek a Cstv. 12. § (5) bekezdéséhez* In: Ügyvédek Lapja 2011/5., szeptember-október, 21 – 24. o
- BOÓC Á. — FÁBIÁN F. — KOSZA Y. (társszerzőként): *Polgári Jog II. Kötelmi Jog*. Jogi Szakvizsga kézikönyvek. Budapest, 2011. 254 — 431. o.
- *A Csődtörvény néhány lényeges kérdése, reflexiók a Csődtörvény legújabb módosítására*. 2011. november 29. In: Jogi Tájékoztató Füzetek, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2011. 43 – 50. o. (megjelent 2012-ben)
- *Korreferátum DR. SÁNDOR TAMÁS előadásához. (A részvénytársaság szabályozása az új Ptk-ban*. In: Harmincegyedik Jogász Vándorgyűlés. Gyula, 2011. október 13 – 15. (szerk.: Dr. Benisné dr. Gyórfy I.) Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2012. 105 – 110. o.
- BOÓC Á. — TÖRÖK G. (társszerzőként): *A kamarák jogi személyiségének problémája*. Ügyvédek Lapja, LI. évfolyam, 4. szám (2012). 13 – 18. o.
- BOÓC Á. — TÖRÖK G. (társszerzőként): *Észrevételek a Ptk. 316.§-a vonatkozásában*. JK 67 (2012). 331 – 337. o.
- *Észrevételek Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez – a gyakorló ügyvéd szeméből* <http://ptk2013.hu/szakcikkek/booc-adam-eszrevetelek-magyarorszag-uj-polgari-torvenykonnyvehez-a-gyakorlo-ugyved-szemszogebol/1739>
- *Észrevételek az Új Polgári Törvénykönyvnek a tulajdonjog fenntartásra vonatkozó szabályaihoz* http://www.mta-ius.hu/iranytu/10_booc_adam.pdf
- *Észrevételek a gazdasági társaságok szabályozásához az új Polgári Törvénykönyvben* <http://ptk2013.hu/szakcikkek/booc-adam-eszrevetelek-a-gazdasagi-tarsasagok-szabalyozasahoz-az-uj-polgari-torvenykonnyben/1838>
- *Észrevételek Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez – a gyakorló ügyvéd szeméből*. Tájékoztató Füzetek az MKIK Jogi Szekciójában elhangzott szakmai előadások alapján. 247. (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2013. 159 – 166.o.
- *Észrevételek a gazdasági társaságok szabályozásához az új Polgári Törvénykönyvben*. In: *Acta Caroliensis Conventorum Scientiarum Iuridico-Politicarum VI. Egy új korszak hajnalán. Konferencia-kötet az új Polgári Törvénykönyv tiszteletére*. (szerk.: GRAD – GYENGE A.) Budapest, 2013. 102 – 108. o.
- *Polgári jog*. (társszerzőként Grad – Gyenge Anikóval.) In: *Jogi Alapismeretek bölcsészeknek és társadalomtudósoknak*. (szerk.: SZTÁRAYNÉ KÉZDY É.) Budapest, 2013. 177 – 193. o.
- *Necesse est heredis substitutio? Észrevételek az Új Polgári Törvénykönyvnek az utóörökléssel kapcsolatos szabályaihoz*. In: *Hagyomány és érték. Állam- és jogtudományi tanulmányok a Károli Gáspár Református Egyetem fennállásának 20. évfordulójára*. (szerk.: ANTALÓCZY P.) Budapest, 2013. 327 – 333. o.
- *60 Jogeset a Kötelmi Jog Általános Részéhez*. Budapest, 2013. 76 o.

- *Gondolatok az alapelvek szerepéről Magyarország új Polgári Törvénykönyvében.* In: *Szociális elemek az új Ptk-ban.* (szerk.: GRAD – GYENGE A.). Budapest, 2013. 11 – 22. o.
- *Gazdasági szerződések Magyarország új Polgári Törvénykönyvében.* *Gazdaság és Jog*, 2013. évi 9. szám. 3 – 8. o.
- *Észrevételek az állam kárfelelősségéről a jogszabályban történt ármegállapítási kötelezettség elmulasztása következtében.* *Jogtudományi Közlöny* LXVIII (2013). 507 – 512. o.
- GABOR HAMZA: *Origine e sviluppo degli ordinamenti giusprivatistici moderni in base alla tradizione del diritto romano (Santiago de Compostela: Andavira Editora, 2013) Book Review.*
<http://nome.unak.is/nm-marzo-2012/volume-9-no-1-2014/61-book-review/461-gabor-hamza-origine-e-sviluppo-degli-ordinamenti-giusprivatistici-moderni-in-base-alla-tradizione-del-diritto-romano-santiago-de-compostela-andavira-editora-2013>
- *A polgári jog alapjai I.* Budapest, 2014 216 o.
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok magyarázata. (szerk.: OSZTOVITS A.) II. kötet. Budapest, 2014. 813 – 889. o.
- *Karcolatok a felelősség fogalmáról – társasági jogi, magánjogi kontextusban.* *Glossa Iuridica.* 2015. évi 1-2. sz. 13 – 18. o.
- *A gazdasági társaságok új szabályainak 1 éve – gyakorlati észrevételek és felvetések.* *Jogi Tájékoztató Füzetek*, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2015. 61 – 71. o.
- *Quo vadis heredis substitutio? – Észrevételek az utóöröklés szabályaihoz Magyarország új Polgári Törvénykönyvében.* In: *Ad geographiam historico-iuridicam ope iuris Romani colendam. Studia in Honorem Gábor Hamza.* (szerk.: FÖLDI A. – SÁNDOR I. – SIKLÓSI I.) Budapest, 2015. 77 – 87. o.
- *Polgári Jog I.* (szerk.: SÁNDOR I.) Budapest, 2015. 81 – 90.o. 332 – 370. o.
- *Polgári Jog II.* (szerk.: SÁNDOR I.) Budapest, 2015. 267 - 293.o. 388 – 424. o.
- *Kezességi szerződés és garanciaszerződés az új magyar Ptk-ban.*
<http://kamaraonline.hu/cikk/kezessegi-szerzodes-es-garanciaszerzodes-az-uj-magyar-ptk-ban>
- *66 jogeset a kötelmi jog különös részéhez.* Budapest, 2014. III. átdolgozott kiadás 106 o.
- *32 jogeset a Dologi Jog Köréből.* (társszerző: LEHÓCZKI ZS.) Budapest, 2016. 42 o.
- *Business Law in Hungary.* (szerk.: SÁNDOR I.) Budapest, 2016. társszerző: 115 – 135. o.; 361 – 376. o.;
- *Új Polgári Törvénykönyv, változó polgári perrendtartás: régi-új kérdések és régi-új válaszok.* *Jogi Tájékoztató Füzetek*, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2016. 85 – 91. o.
- *Robotautókkal, közösségi taxikkal és kereskedelmi drónokkal kapcsolatos felelősségi kérdések.* In: *Technológia Jog.* (szerk.: TÓTH A.) Budapest, 2016. 214 – 227. o.
- *Gondolatok a Ptk. legújabb módosításáról és az ügyvédség hazai szabályozásának változásáról.* *Jogi Tájékoztató Füzetek*, (szerk.: SZAKÁL R.) Budapest, 2017. 89 – 94. o.
- *Feltűnő értékaránytalanság az új Polgári Törvénykönyvben – objektív vagy szubjektív mérce?* In: *Studia in Honorem Péter Miskolczy Bodnár.* (Szerk.: HOMICSKÓ Á. O. – SZUCHY R.) Budapest, 2017. 69 – 81. o.

Magyarország új Polgári Törvénykönyvéhez, illetve a gazdasági jog további kérdéseire kapcsolódóan a tárgyidőszakban az alábbi tudományos előadásokat tartottam meg:

- 2011. 10. 14.: *Korreferátum DR. SÁNDOR TAMÁS előadásához. (A részvénytársaság szabályozása az új Ptk-ban.* Harmincegyedik Jogász Vándorgyűlés. (Gyula, Magyarország)

- 2011. 11. 21.: *Szerződéses szabadság és az új Polgári Törvénykönyvben.* MTA Jogtudományi Intézete (Budapest);
- 2011. 11. 29.: *Észrevételek a Cstv. legutóbbi módosítása kapcsán.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2012. 04. 19.: *Doing business in Hungary... Some Basic Principles of Hungarian Company Law in a Nutshell...* Erasmus Mobility Program; University of Primorska, Faculty of Management (Koper, Szlovénia)
- 2012. 12. 13.: *Észrevételek Magyarország új polgári törvénykönyvéhez – a gyakorló ügyvéd szemszögéből.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2013. 10. 09.: *A kkt., a bt. és a kft. az új Polgári Törvénykönyvben.* HVG Szeminárium (Budapest);
- 2013. 10. 21.: *A kkt., a bt., a kft és az rt. az új Polgári Törvénykönyvben.* Jogi Fórum konferencia (Budapest);
- 2013. 12. 12.: *A gazdasági szerződések Magyarország új Polgári Törvénykönyvében.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2014. 03. 06.: *A közkereseti társaság, a betéti társaság és a szövetkezet.* Országos Bírósági Hivatal, Magyar Igazságügyi Akadémia (Budapest);
- 2014. 10. 10.: *Feltűnő értékaránytalanság és a szerződés tisztessége. Kereskedelmi Jogot Oktatók Találkozója* (Budapest);
- 2014. 10. 23.: *A Short Introduction to the New Hungarian Civil Code.* Interlegal Meeting (Málta);
- 2015. 02. 13.: *Gazdasági társaságok joga az új Ptk. hatályba lépése óta.* Jogi Fórum konferencia (Budapest);
- 2015. 04. 24.: *A bankgarancia az új magyar Polgári Törvénykönyvben.* Sapientia Egyetem (Kolozsvár, Románia);
- 2015. 05. 29.: *A gazdasági társaságok új szabályainak 1 éve – gyakorlati felvetések és észrevételek.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2016. 04. 21.: *Új Polgári Törvénykönyv, változó polgári perrendtartás: régi-új kérdések és régi-új válaszok. (Esettanulmány.)* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2016. 12. 15.: *Gondolatok a PTK legújabb módosításáról és az ügyvédség hazai szabályozásának változásáról.* MKIK Jogi Szekció (Budapest);
- 2017. 03. 09.: *Római jogi elemek az új Ptk. öröklési jogi szabályaiban – kitékintéssel a gyakorlat várható alakulására.* ELTE ÁJK Jubileumi Konferencia (Budapest).

4. A tudományos – szakmai közéletben végzett tevékenység összefoglalása

2002 és 2012 között az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának Római Jogi Tanszékén oktattam római jogot, először PhD – hallgatóként, majd egyetemi tanársegédként, végül adjunktusként. 2003 és 2013 között az MTA Jogtudományi Intézetének kutatója voltam, először tudományos segédmunkatársként majd tudományos munkatársként. 2010 és 2013 között tagja voltam az

Intézet Igazgatótanácsának. 2010 – 2012 között tagja voltam az Intézet elektronikus tájékoztató folyóirata, a Jogi Iránytű szerkesztőbizottságának.

A KRE Állam- és Jogtudományi Karán 2008 óta oktatok. 2008 – 2009 között megbízott oktatóként római jogot oktattam, 2009-ben egyetemi adjunktusi kinevezést kaptam, azóta római jogot, polgári jogot és kereskedelmi választottbíráskodást oktatok, részt veszek a doktori képzésben. 2012-ben egyetemi docensi kinevezést kaptam. 2017. július 21. napja óta a Polgári Jogi és Római Jogi Tanszék tanszékvezetője vagyok.

A KRE ÁJK-n fentiekén kívül az alábbi feladatokat látom el:

- tagja vagyok a Kari Tanácsnak;
- tagja vagyok a Fegyelmi Testületnek;
- tagja vagyok a Kreditátviteli Bizottságnak;
- a jogi FOKSZ képzés szakfelelőse vagyok;
- a Karnak a bécsi Willem c. Vis Moot választottbíróági szimulációs versenyen (*Moot Court Competition*) induló csapatának felkészítő tanára vagyok;
- a Bocskai István Szakkollégium szakkollégiumi nevelőtanára vagyok,
- tagja vagyok a Glossa Iuridica Szerkesztőbizottságának.

Jelen Tézisek mellékletét képezi a publikációs jegyzékem, illetve a szakirodalmi hivatkozásaim listája.

Budapest, 2018. január 15. napján

DR. BOÓC ÁDÁM, PH.D.